

поняття і принципи дослідження різноманітного руху індивідів у неоднорідному соціальному просторі. Мобільність П. Сорокін визначав як перехід, переміщення соціального об'єкта з однієї позиції на іншу. Соціальним об'єктом можуть бути індивід, група, радіо, автомобіль, мода, тобто всі продукти людської, волонтерської діяльності [3].

Аналіз наукової літератури засвідчує, що проблема соціальної мобільності розглядається наразі в різних аспектах, одним із яких є формування професійної мобільності майбутніх фахівців різних галузей діяльності: економічної, педагогічної, управлінської тощо (О. Дементьева, Є. Іванченко, Н. Кожемякіна, Р. Пріма). Це є цілком закономірним явищем, оскільки пріоритетними завданнями університетської освіти є не лише підготовка фахівців у парадигмальному векторі компетентнісного піходу, а й формування у них готовності до професійної діяльності в умовах конкуренції та нестабільності на ринку праці. Ми розглядаємо у контексті проблеми професійної мобільності студентів спеціальності «Соціальна педагогіка». Актуальність цього обумовлюється низкою чинників: широкий спектр соціальних інституцій, у яких може здійснювати професійну діяльність соціальний педагог; робота з особами різних вікових та соціальних груп; вирішення нестандартних професійних завдань, що обумовлено необхідністю врахування потреб і проблем клієнта; міжвідомча взаємодія у процесі соціально-педагогічної діяльності.

Різні теорії соціальної стратифікації, соціально-класових відносин стали методологічною основою для формування теорії соціальної мобільності. Мобільність — це процес, пов'язаний зі зміною людиною, індивідом, сім'єю свого місця в соціальній структурі суспільства. Соціальна мобільність – це форма соціального відтворення, процес соціальних (горизонтальних, вертикальних) переміщень, перехід індивідів з одних соціальних класів, соціальних груп, верств до інших, пов'язаних як із соціальним піднесенням, так і з соціальним спадом.

Лише особистість, яка вміє орієнтуватися на досвід, суспільні цінності, усвідомлює свої прагнення, розширює можливості, може успішно адаптуватися в сучасному світі швидкоплинних подій, відповідати його вимогам. Процес формування мобільного фахівця передбачає організацію певного «поля можливостей», освітньо-виховного середовища, життєдіяльності, що орієнтують майбутнього спеціаліста на різноплановість вибору самопрояву, статусного росту, професійного розвитку, швидкої орієнтації (адаптованості), прагнення активно змінити несприятливі ситуації.

Література

1. Вайнола Р.Х. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Р.Х. Вайнола, А.Й. Капська, Н. М. Комарова, та ін. К.: Академпрес, 1999. 112 с.
2. Осипов Г.В. Социология. Учебник для высших учебных заведений / Г.В. Осипов, А.Б. Кабыща М.: Наука, 1995. 912 с.
3. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество. М.: Политиздат, 1992. С. 14-15.

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

К.Г. Громіко,
науковий керівник Ю.О. Лисенко
Україна, м. Харків

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

Аналіз сучасного стану профілактики негативних соціальних явищ в загальноосвітніх навчальних закладах свідчить про відсутність ґрунтовних досліджень, присвячених системі роботи соціального педагога з недопущення та попередження появи виникнення різного виду деструктивної взаємодії в навчально-виховних установах. У зв'язку з багатьма соціально-економічними чинниками та їх впливом на соціальний розвиток особистості постає актуальним питання профілактики насильства над дітьми. На жаль, вивчення проблеми захисту дітей від жорстокого поводження не можна вважати достатнім як у теоретичному, так і практичному аспекті. Тому необхідність ретельного дослідження з підготовки майбутніх соціальних педагогів здатних до проведення якісних профілактичних заходів, спрямованих на вирішення проблеми насильства в загальноосвітніх закладах, є нагальною потребою суспільства.

Дослідники професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів наголошують на суперечності між постійною модернізацією методів і функцій в соціально-педагогічній сфері та неготовністю соціальних педагогів до діяльності з їх реалізації. На сьогодні накопичено значний досвід професійної підготовки студентів до соціально-педагогічної діяльності. Науковцями проаналізовано та розкрито різні аспекти професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та формування професійних компетентностей фахівця соціально-педагогічної сфери (І. Зверевою, А. Капською, Г. Лактіоною, Л. Міщик, В. Поліщук, С. Харченко та ін.) Про актуальність проблеми профілактики наголошують такі автори: О. Баришполець, М. Догадіна Б. Калдон, О. Караман, Б. Лазаренко, К. Левченко, Н. Максимова, О. Ніколенко, В. Оржеховська, Л. Пережогін, І. Трубавіна, Ч. Цекера та ін. Питання профілактики жорстокого ставлення до дітей дослідниками вивчалися у різних аспектах, а саме: проблема попередження жорстокого ставлення до дітей (В. Боровик, Т. Кир'язова, С. Тадіян та ін.); виділення основ соціально-правового захисту дітей від жорстокості (В. Голіна, О. Іващенко, Г. Черепанова та ін.); аналіз зарубіжного досвіду попередження явища жорстокості щодо дітей (С. Айропетов, З. Зайцева, В. Железнов, І. Зверєва, О. Пилипенко, О. Романова та ін.); визначення загальних питань превентивного виховання з проблеми негуманної поведінки дорослих щодо дітей (О. Докукіна, А. Зубко, В. Оржеховська, Л. Пономаренко, В. Постовий, Н. Стрельникова, П. Щербань та ін.); виділення окремих аспектів соціально-педагогічної діяльності щодо подолання жорстокого ставлення до дітей (Н. Заверико, І. Зверєва, А. Капська, О. Караман, Л. Міщик, А. Мудрик, І. Трубавіна та ін.). Проте дотепер у соціальній педагогіці відсутня кількість ґрунтовних досліджень, присвячених характеристиці структури підготовки соціального педагога з профілактики насильства в умовах загальноосвітньої школи.

Метою статті є висвітлення проблем і перспектив професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактичної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.

У кожній конкретній ситуації діяльності перед соціальним педагогом стоїть не лише проблема вибору оптимальних та ефективних соціально-виховних технологій, методик, методів розв'язання проблеми, але і запобігання або обмеження негативних соціальних явищ та їх наслідків. Під профілактикою вчені розуміють сукупність заходів, спрямованих на охорону здоров'я, попередження, виникнення й поширення хвороб

людини, поліпшення фізичного розвитку, збереження працездатності; комплекс заходів, спрямованих на попередження, подолання або нейтралізацію чинників, що спричиняють девіантну поведінку; система колективного та індивідуального виховного впливу, спрямованого на вироблення імунітету до негативного впливу з боку навколишнього середовища з метою попередження девіантної поведінки в підлітків.

На думку І. Зверевої, А. Капської, В. Нікітіної, соціально-педагогічна профілактика – це система заходів соціального виховання, спрямовані на зміну різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів і умов соціального виховання або перебудову їх взаємодії. Проведення профілактики – це цілеспрямований соціально-педагогічний процес, який здійснюється планомірно, постійно, з комплексним охопленням різних сфер життєдіяльності людини з метою набуття знань про негативний вплив явищ, подій суспільства, а також розвиток умінь і навичок протистояння цим впливам.

Нині зростання агресивних тенденцій поводження з дітьми є небезпечним фактором, оскільки негативно впливає на навчальну діяльність, взаємини з батьками, друзями, однолітками та індивідуальний розвиток. Насильство над дітьми може бути як одномоментним, так і пролонгованим в часі, як свідомим, так і неусвідомленим з боку дорослих, батьків, педагогів. Воно може призвести до емоційного чи психічного травмування, чи навіть загибелі дитини [5, с. 83].

Основними напрямками діяльності соціального педагога у роботі з профілактики насильства над дітьми є: 1) робота з дітьми (формування неприйняття жорстокого поводження з дітьми в колі ровесників в макро - та мікросередовищі); 2) робота з сім'ями дітей (вивчення сімейної ситуації й чинників соціального розвитку дитини, підвищення рівня батьківської компетентності й педагогічна просвіта батьків); 3) робота з педагогічним колективом (підвищення рівня професійної компетентності педагогів) [8, с. 112].

На жаль, системного підходу до надання допомоги постраждалій дитині немає, а наявні методи профілактичної роботи залишаються малоефективними. Таким чином, питання профілактичної роботи щодо попередження насильства є одним із найважливіших сьогодні, а розробка системи підготовки майбутніх фахівців – актуальним завданням педагогічної теорії та практики.

Успішність соціально-педагогічної профілактики залежить від державної соціальної політики, в цілому, а також діяльності установ охорони здоров'я, роботи правоохоронних органів і діяльності органів освіти, що впливають на професійну підготовку спеціалістів.

Поняття «професійна підготовка» – це процес професійного розвитку фахівця, що забезпечує набуття базових знань, умінь, навичок і якостей, практичного досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії [2, с. 390]. С. Вітвицька розглядає поняття «підготовка до педагогічної діяльності» як об'єктивний творчий процес, що ґрунтується на закономірностях, що зумовлені потребами соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, стратегічними завданнями реформування педагогічної освіти в Україні [4, с. 106]. Як зазначає С. Сисоєва, домінуючою метою професійної підготовки є готовність майбутнього фахівця до професійного й особистісного розвитку [6, с. 5].

Результати аналізу наукових досліджень свідчать про відсутність цілісного підходу до вивчення проблеми професійної підготовки соціальних педагогів, котрі займаються профілактикою насильства над дітьми в загальноосвітніх навчальних закладах. Це обумовлено як складністю професійних функцій такого спеціаліста, багатогранністю і специфічним характером взаємодії з учнями, педагогами, батьками, так і зростанням вимог суспільства до рівня компетентності та якості його професійної підготовки.

Поняття професійної компетентності соціального педагога відображає його теоретичну та практичну готовність до здійснення соціально-педагогічної діяльності і характеризує його професіоналізм. Основними складовими професійної компетентності

соціального педагога є: 1) система психологічних, загальнопедагогічних та спеціальних фахових знань; 2) система фахових умінь; 3) професійні здібності та професійно значущі якості, що дають особистості можливість вільно і толерантно діяти незалежно від наявної необхідності та потреб оточуючого життя [3, с. 30].

Отже, професійна підготовка соціальних педагогів передбачає передусім формування в них професійної компетентності, яка виступає основним критерієм відповідності вимогам професійної діяльності. У зв'язку з модернізацією системи професійної освіти виникає необхідність заміни традиційного репродуктивно-знаннєвого навчання підготовки спеціалістів на активне, індивідуально-творче посилення уваги до практичної та самостійної роботи студентів. Для досягнення поставлених цілей необхідним є пошук шляхів, засобів і методів пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, і на цій основі розвиток їх творчого мислення та самостійності [7, с. 64].

Таким чином, ефективність і результативність процесів у соціально-педагогічній роботі залежить від використання традиційних та інноваційних технологій у навчанні майбутніх соціальних педагогів. Особливого значення під час підготовки фахівців має практика, метою якої є усвідомлення студентами ролі соціального педагога як активного учасника виховного процесу, ознайомлення з різними категоріями дітей та молоді, які потребують допомоги та підтримки, творчий аналіз педагогічних ситуацій, прагнення до постійного вдосконалення рівня знань та умінь.

На нашу думку, під час проходження практики у вищому навчальному закладі соціальні педагоги, повинні ознайомлюватися з базовими категоріями соціально-педагогічних проблем, вивчати та аналізувати законодавчу базу з питань попередження виникнення кризових явищ, більш компетентно розпізнавати учнів, у яких можуть бути проблеми у спілкуванні з оточуючими, за результатами діагностик та спостережень намічати основні шляхи соціально-педагогічної профілактики.

Ми вважаємо, що всі аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактичної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі потребують, з одного боку, удосконалення системи в цілому й забезпечення її комплексності, а, з іншого боку, диференційованого підходу до вирішення конкретних проблем, а також вибору методів і форм профілактичної роботи, можливості регулярно отримувати консультації й підтримку. Саме такі умови стали б за основу успішної соціально-педагогічної діяльності та спонукали майбутнього фахівця до самостійного пошуку, саморозвитку, самовдосконалення та індивідуальної творчої роботи.

Література

1. Афанасьєва В.В. Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки підлітків у діяльності загальноосвітньої школи: Дисертація канд. пед. наук : 13.00.05. Луганськ, 2011. 218 с.
2. Батышев С.Я. Энциклопедия профессионального образования. М.: АПО, 1998. Т. 2. 440 с.
3. Бєленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія. К.: Світлич, 2006. 304 с.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
5. Когаловская А.С. Вопросы профилактики семейного насилия и жестокого обращения с детьми // Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы. М.: Консорциум «Социальное здоровье России», 2002. №3. С. 82-86.
6. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість. Х.-К.: Каравела, 1998. 150 с. С. 5.
7. Стадник Г.В. Стратегія посилення самостійної роботи студентів у контексті приєднання України до Болонського процесу. Х.: ХНАМГ, 2004. 243 с.